ఊరు వీడ్కోలు చెప్పింది

స్కూలు ముందు మామిడిచెట్టు పక్కనే మట్టి బాటలోంచి బుర దలో పూర్తిగా వర్షాన్ని కాయలేని గొడుగుకింద సగం సగం తడిసిపోతూ గబ గబా యింటికి వెళ్తోన్న రామచంద్రం-మేష్టార్ని చూసి ప్రైమరీ హెల్త్ సెంటర్ అరుగుమీద నుంచున్న పరాబ్రహ్మం పలకరించాడు— "వర్షంలో తడిసి ఏం వెళ్తారు మేష్టారూ. కాస్సేపు యిలా వచ్చి కూచోండి, తగ్గాక వెళ్ళుదురుగాని" అని.

పరాబ్రహ్మానికి మేష్టారి ఉబ్బసం జబ్బు గురించి తెలుసు. అందుకే ఆయన మేష్టార్ని పిలిచాడు. కాని రామచంద్రం మేష్టారికి ఆగాలనిపించలేదు. ఇంటికి వెళ్ళి యీ వార్త కాస్తా భార్య చెవిన వెయ్యాలి. తల్లికి కూడా వుత్తరం రాసి పడేయాలి. అందుకే ఆయన "లేదులెండి కాస్త పనుంది. వర్షం తగ్గాక మళ్ళీ వచ్చి తీరిగ్గా మీతో మాట్లాడుతాను. ఓ విశేషం వుంది" అంటూ ఆగ కుండానే కదిలిపోయాడు.

రామచంద్రం మేష్టారు 'ఓ విశేషం వుంది' అని అన్న మాటని ఆ పక్కనే అవతలి వైపున వున్న పంచాయతీ ఆఫీసులో యీ వర్షాన్ని గురించే ముగ్గురు నలుగురితో మాట్లాడుకొంటూన్న సర్పంచ్ చెవిని పడింది. ఆయన కుతూహలంగా చూసి—

"ఏమిటి పంతులుగారూ విశేషాలు. వర్షంలో ఎక్కడికి....రండి, కాస్సేపు కూచుని వెళ్ళుదురుగాని" అన్నాడు. తనేలేచి, ఆ కుర్చీలో కూచోమని తను వేరే కుర్చీ తెప్పించుకున్నాడు.

రామచంద్రం మేష్టారికి వెళ్ళక తప్పలేదు. తనంటే సర్పంచ్‌కి చాలా గౌరవమూ, అభిమానమూనూ. ఈ వార్త ఆయన చెవినికూడావేయాలి.

రామచంద్రం మేష్టారు కుర్చీలో కూచోలేదు. పంచె బాగా తడిసి పోయింది. అరుగుమీదే నిలబడి, పుస్తకంలోంచి ఓ కాగితం తీసి ఆయన కిచ్చాడు-ఇది ఇప్పుడే వచ్చిందట. హెడ్‌మాస్టరు గారు పిలిచి యిచ్చారు-అని.

సర్పంచ్ ఆ కాగితం తీసుకుని చదివాడు. పూర్తిగా చదవకుండానే ఓసారి తలెత్తి "ఏమిటి పంతులుగారూ! యీ వూరు విడిచిపెట్టి వెళ్ళిపోవడమే" అన్నాడు. రామచంద్రం మేష్టారు ఏమీ మాట్లాడలేదు. ఓ చిరునవ్వు మాత్రం నవ్వారు.

సర్పంచ్ ఆ కాగితాన్ని పూర్తిగా చదివి "మేష్టారుని వాళ్ళ వూరికీ బదిలీ చేశారయ్యా" అన్నాడు పక్కవాళ్లను ఉద్దేశిస్తూ.

వాళ్ళు కాస్సేపటికి గాని ఆశ్చర్యంనించి తేరుకోలేదు.

"అదేమిటి మేష్టారూ! మా వూరిని విడిచిపెట్టి వెళ్ళిపోతారా" అన్నాడు ఒకతను. ఆ కంఠంలో అభిమానం, ఆత్మీయత, వారి కళ్ళల్లో దిగులూ గుర్తించి రామచంద్రం మేష్టారు పులకరించిపోయారు.

"మీకు తెలీని విషయాలు ఏమున్నాయండి సుబ్బయ్యగారూ. మా తల్లి గారికి వార్ధక్యం వచ్చేసింది. చాదస్తం మనిషి. వున్నవూరు విడిచిపెట్టడానికి వొప్పుకోదు. దగ్గరుండి చేసుకుంటేనే గాని ఆ పొలం ముప్పయ్ బస్తాలన్నా రాల్చదుకదా. మా అమ్మగారికా-అంత ఓపికలేదు. నేను దగ్గర వుంటే ఆమెకు ఈ తిప్పలన్నీ వుండవు. ఈ వయసులో ఆమెకింత సేవచేసే అదృష్టం కూడా కలుగుతుంది."

సర్పంచ్ ఉత్సాహంగా ఏమీ మాట్లాడలేకపోయాడు. అతనికి చాలా దిగులుగా వుంది. ఈ వూరికి వచ్చి పిల్లలికి యింత చదువు చెప్పడమే కాకుండా, యిక్కడి విషయాల్లో కల్పించుకుని ఎన్నో సత్కార్యాలు జరిపించి, వూళ్ళో చిన్నా పెద్దా అని లేకుండా అందరికీ తలలో నాలుకలా మెలిగి ఎంతో కొంత ఉపకారం చేసిన రామచంద్రంగారిని వదులుకోవడం చాలా దిగులుగా వుంది. ఆయన పట్టుదలవల్లే స్కూలుకి పక్కా బిల్డింగూ, వూరుకి ఎలక్ట్రిసిటీ, ప్రైమరీ హెల్త్ సెంటరూ వచ్చాయి. కుర్రాళ్లు పనీపాటాలేక చెరువు గట్టునా, గుళ్ళోనూ పేకాడుతూ కూచోకుండా ఏడాది పొడుగునా గుళ్ళో

ఉత్సవాలనీ, నాటకాలనీ, భజనలనీ ఏర్పాటు చేశారు. పెద్దాళ్ళకు రాత్రిప్కు చదువు చెప్పి, యీనాటికి తమంత తాము ఓ వుత్తరం ముక్క రాసుకోగలిగే ట్టూ, ఓ పేపరుని కూడబలుక్కుని చదివేట్టూ చేశారు. ఎవరికి ఏ ఆపద వచ్చినా, ఎవరింట్లో ఏ శుభకార్యం జరిగినా ఆయన అక్కడ హాజరై తనకు తోచిన సహాయం చేశారు. అలాటి మనిషి యీ వూరు విడిచి వెళ్ళిపోతాడంటే సర్పంచికీ, అక్కడ కూచున్న ముగ్గురు నలుగురికీ దిగులుగా వుంది. ఆ దిగులువల్లే సర్పంచ్ ఉత్సాహంగా ఏమీ మాట్లాడలేకపోయాడు.

ఆ మౌనాన్ని రామచంద్రం మేష్టారు అర్థం చేసుకున్నారు. అందుకే ఆయన "నాకు మాత్రం యీ వూరుని విడిచిపెట్టాలని వుందటండీ. తప్పని పరిస్థితి. హెడ్‌మాస్టరుగారు పిలిచి యీ కాగితం యిచ్చాక స్వగ్రామానికి బదిలీ అయి వెళ్తున్నానన్న ఆనందం కన్న యీ వూరుని విడిచి వెళ్ళిపోవలసి వస్తోందే అన్న బాధే ఎక్కువ కలిగింది. వచ్చిన కొత్తలో కనిపించినవాళ్ళ నల్లా పట్టుకున్నాను-బదిలీ చేయించమని. ఇన్నాళ్ళకి అయాచితంగానే యిది జరిగింది. నిజానికి యీవూరుని విడిచిపెట్టెళ్ళినా మ న స ం తా యిక్కడే వుంటుంది" అన్నారు.

వర్షం తెరిపి యిచ్చాక వాళ్ళ మంచితనాన్నే గుర్తు చేసుకుంటూ యింటిని చేరుకున్నారు.

గుమ్మంలో అడుగు పెడుతూనే భార్యను కేకేశారు ఆయన. ఆవిడ యింట్లోనే వుంటే "ఇదిగో వచ్చె" అనేది. అలాంటి శబ్దమేదీ రాకపోతే ఆయన ఉత్సాహమంతా ఎగిరిపోయింది. బహుశా ఏ పొరుగింటికో వెళ్ళిందేమో. కబుర్లలో పడితే ఇప్పుడప్పుడే తెములుతుందా!

పెద్ద కూతురు మాత్రం కావిడి పెట్టెమీద కూచుని గోళ్ళనీ, గోళ్ళతో పాటు వేళ్ళనీ కొరుక్కుంటోంది. పళ్ళన్నీ బైటికితీసి తండ్రిని చూసి నవ్వింది.

"మీ అమ్మ ఏదే, ఎక్కడ కెళ్ళింది?" అని అడిగారు చేతులు వూపి.

ఆ అమ్మాయి ఏమీ మాట్లాడలేదు. అతని కంఠం విని దొడ్లో వర్షం నీటిలో పడవల్ని వొదిలి ఆడుకుంటోన్న చిన్న కూతురూ, కొడుకూ ఇంట్లోకి వచ్చారు. "అమ్మ రమణమూర్తి గారింటికి వెళ్ళింది నాన్నా. అత్తయ్యకి నొప్పు

లొచ్చాయని యిప్పుడేవచ్చి తీసుకెళ్ళారు" అంది చిన్న కూతురు. తల్లిని పిలుచుకురావడానికని తమ్ముణ్ణి వెంటపెట్టుకుని వెళ్ళింది.

రామచంద్రం మేష్టారు ఎంత ఉత్సాహంతో, ఎంత హడావుడిగా వచ్చారో అంతగానూ నీరుగారిపోయారు. ఇప్పుడప్పుడే భార్య వచ్చే సూచన లేదు. ప్రైమరీ హెల్త్ సెంటర్‌లో మిడ్‌వైఫ్ వుందికదా తీసుకెళ్ళ కూడదా అనుకున్నారు. తన మనసులోని ఆనందాన్ని రెండు గంటలపాటు అణచిపెట్టు కోవాలంటే చికాగ్గానే వుంది ఆయనకి.

తడి బట్టలు మార్చుకుని కుర్చీలో కూలబడి పుస్తకంలో వుంచిన కాగితం తీసి మళ్ళీ ఓసారి చదువుకున్నారు. ఆ కాగితంలోంచి తల పైకెత్తే సరికి, పెద్ద కూతురు కావిడి పెట్టె మీద కూచునివున్నదల్లా కాళ్ళతో పెట్టెను కొడుతూ శబ్దం చేస్తూ తండ్రి ముఖం వంకే చూసి పళ్ళన్నీ కనిపించేలా నవ్వుతోంది.

"ఇలా రామ్మా" అని పిలిచారు తల వూపి.

కాని ఆ అమ్మాయి రాలేదు. చూసి చూసి పెట్టె దిగి దొడ్లోకి వెళ్ళి పోయింది. చూరునించి ధారగా కారుతోన్న నీళ్ళని దోసిట్లోకి పట్టి దబ్బున పాదాల మీద పడేసుకుంటూ తనలో తనే నవ్వుకుంటోంది. రామచంద్రం మాష్టారు లేచి వెళ్ళి ఆ అమ్మాయిని లోపలికి తీసుకొచ్చి కూచోబెట్టి "నానమ్మ దగ్గరికి వెళ్దాం వస్తావే" అన్నారు. తనతల్లి ఫోటో తీసి చూపించి సంజ్ఞలు చేసి నువ్వూ, నేనూ, అంతావెళ్దాం అన్నట్టుగా చేతులు వూపి చూపించారు.

ఆ పిల్ల నవ్వింది. ఆ ఫోటో తీసుకుని చూస్తూ కూర్చుంది.

బైటకు వెళ్ళిన పిల్లలిద్దరూ వచ్చారు— "అమ్మ ఇప్పుడప్పుడే రాదట నాన్నా, ఆలస్యమౌతుందట" అని.

వాళ్ళిద్దరికీ ట్రాన్స్‌ఫర్ విషయం చెప్పారాయన. ఆ పిల్లల ఆనందానికి హద్దేలేదు. ఇద్దరూ వెళ్ళి వాళ్ళక్క దగ్గర కూచుని ఒకటే కబుర్లు. వాళ్ళ ఆర్భాటం చూసి ఆ పిల్ల కూడా ఊరికే చేతులు ఊపేస్తోంది. ఏమిటేమిటో మాట్లాడేస్తోంది.

ఆ పెద్ద దానికి వాళ్ళ నాయనమ్మ దగ్గర చేరిక ఎక్కువ. అదంటే ఆమెకు వల్లమాలిన అభిమానం. "ఆ ఎర్రిపిల్ల నెట్టుకుని పరాయి వూళ్ళో

ఎం వేగగలడో ఏమో. అంతోటి మేస్టరు గిరీకీ వున్నవూరు వొదులుకొని వెళ్ళి పోవాలా. ప్రయివేట్లు చెప్పుకుంటే చాలదా" అనేది.

అప్పటికే పెద్దమ్మాయికి పదేళ్ళు. ఆ పిల్ల వెర్రిది. చిన్నప్పుడు నాలుగోయేట వరకూ మాటలు రాకపోతే చెవుడుందేమో మూగపిల్ల అయిపోతుంది గాబోలనుకున్నారే గాని వెర్రిపిల్ల అవుతుందనుకోలేదు. తర్వాత తర్వాత తెలిసింది. పిచ్చి పిచ్చి చేష్టలు చూసి కుళ్ళి కుళ్ళి ఏడ్చారు తలిదండ్రులు. ఇంటావంటా యిరువైపులా ఇటువంటిది ఎవరికీ లేదు. కడుపున కన్నందుకు అలాగే పెంచుకొచ్చారు. వాళ్ళ నాయనమ్మే ఆ పిల్లను ఎత్తుకుని తిప్పింది. పక్కపిల్లల్ని కొట్టినా, ఇంట్లో సామాను నేలకేసికొట్టినా, పిచ్చిపిచ్చి పనులతో వేధించినా విసుక్కోకుండా కడుపులో పెట్టుకొని పెంచుకొచ్చింది.

అలాటి పిచ్చిపిల్లతో పరాయిచోట కొడుకు ఎన్ని కష్టాలు పడ్తాడో అని మొదట్లో వెళ్ళొద్దంది. "ఇల్లూ, పొలమూ, ఎలాగూ వున్నాయి. వూళ్ళోనే వుండి ప్రయివేట్లు చెప్పుకోగూడదా'' అంది. కొడుకు వొప్పుకోలేదు. "ఏడాది పనిచేసి ట్రాన్స్ఫర్‌కి పెట్టుకుని మళ్ళీ వచ్చేయనూ'' అన్నారు రామచంద్రం మాష్టారు. అయితే వెళ్ళిన ఆరేళ్ళకుగాని ట్రాన్స్ఫర్ చేయించుకోలేకపోయారు. అదీ, ఆయన ప్రయత్నం లేకుండానే జరిగింది. మొదట్లో అన్ని విధాలా ప్రయత్నించి, ఆ వూరికి అలవాటు పడిపోయి మూడేళ్ళుగా ఆ విషయం మర్చిపోయారు. ఇటీవల తల్లి ఆరోగ్యంకూడా అంతంత మాత్రంగానే వుండి మాటి మాటికీ వుత్తరాలు రాస్తోంది. ఆవిడ రాయడమైతే రాస్తోంది గాని ఆయన మాత్రం మొదట్లోలా అంతగా పట్టించుకోలేదు. ఈ ఆరేళ్ళలోనూ యీ వూరితో ఆయనకు విడదీయలేని అనుబంధం ఏర్పడిపోయింది. అందుకని ఆయన అశ్రద్ధ చేస్తూనే వచ్చారు. చివరకు ఆయన ప్రయత్నం లేకుండానే ఈ ట్రాన్స్ఫర్ వచ్చింది!

రమణమూర్తి గారింటినించి భార్య వచ్చేసరికి బాగా పొద్దుపోయింది. ఈ వార్త వినగానే చాలా సంతోషించింది. అత్తగారెప్పుడూ ఆవిడని కోడరికం పెట్టలేదు. కన్నకూతురిలా చూసుకున్నారు. పైగా ఆవిడ పుట్టినిల్లు అక్కడికి బాగా దగ్గర. వీటన్నిటికీతోడు, మరీ యింత పల్లెటూరు కాదది. వూళ్ళో కుళాయిలు వున్నాయి విశాలమైన యిల్లు. కూరగాయలు కావాలంటే సంత రోజువరకూ ఆగక్కరలేదు. దుకాణాలున్నాయి. రోగాలొస్తే మందూ మాకూ

తెచ్చుకోడానికి యిద్దరు ముగ్గురు పెద్ద డాక్టర్లే వున్నారు. చూడ్డానికి చిన్నవిగా కనిపించినా యిలాంటి సౌకర్యాలు చాలా వున్నాయి అక్కడ.

ఈ వూరొచ్చాక మొదట్లో ఆమెకు కాస్త యిబ్బందిగానే అనిపించింది. తర్వాత మెల్లగా అలవాటు పడిపోయింది. మళ్ళీ యిన్నాళ్ళకు అటు వెళ్ళిపోవడం ఆమెకు చాలా సంతోషంగా వుంది. అక్కడికి వెళ్ళిపోతే పెద్దదాని బాధ కూడా కాస్త తప్పుతుంది. అత్తగారు వుంటారు. ఆవిడ చూసుకుంటుంది. సాధారణంగా ఆపిల్ల బైటికి ఎక్కడికీ వెళ్ళదు. ఎప్పుడైనా వెళ్తే గుళ్ళోకి వెళ్తుంది. అక్కడే ఏ మండపం మీదో, ఏ నూరువరహాల చెట్టుకిందో కాస్సేపు కూచుని వచ్చేస్తుంది. ఎవరైనా ప్రసాదం యిచ్చినా పుచ్చుకోదు. అల్లరి పెట్టకుండా బుద్ధిగా యింట్లోనే ఏమూలో పడివుంటుంది. ఎటొచ్చీ అప్పుడప్పుడు కాస్త తిక్కరేగి చేతికి అందుబాటులో ఏదుంటే అది పుచ్చుకుని నేలకేసి కొడ్తుంది. లేదా మీదకి విసిరేస్తుంది. అలాంటప్పుడే కాస్త కనిపెట్టుకుని వుండాలి. అత్తగారు దగ్గరుంటే ఆ బాధ వుండదు. ఈయనకి కూడా ఆ వూరెళ్తే మంచి డాక్టరుతో ఉబ్బసానికి మందిప్పించవచ్చు. తనకీ యీ మధ్య వొంట్లో నీరసంగా వుంటోంది. ఒకసారి పరీక్ష చేయించుకోవచ్చు. అందుకే ఆమెకు యీ వూరు విడిచి వెళ్ళిపోతున్నందుకు ఎంతమాత్రం బాధ కలగలేదు.

రామచంద్రం మాష్టారు భోజనం అయ్యాక వుత్తరం మాట గుర్తుకొచ్చి తల్లికి తన ట్రాన్స్‌ఫర్ గురించి వుత్తరం రాద్దామని కూచున్నారు. ఇలా కూచున్నారో లేదో అంతలోకి అయిదారుగురు హడావుడిగావచ్చి "ఏమండి పంతులుగారూ! మీ వూరుకి బదిలీ అయ్యారట నిజమేనా" అంటూ అడిగారు.

వాళ్ళని కూచోబెట్టి తాపీగా తన విషయం వివరించి చెప్పారు మేష్టారు. అది వాళ్ళకి తెలీని సంగతేమీ కాదు. మేష్టారు, వారి స్వగ్రామంలో వుండడం ఎంత అవసరమో వాళ్ళకి తెలుసు. అయినా యీ ఊరు విడిచి మేష్టారు వెళ్ళిపోవడానికి వారు వొప్పుకోవడం లేదు.

వాళ్ళతో మాట్లాడుతుండగానే మరో యిద్దరు వచ్చారు. వాళ్ళకీ ఆవార్త తెలిసిందట. నిజమో కాదో తెలుసుకుందామని వచ్చారట.

రాత్రి చాలా సేపటివరకు మాట్లాడుతూ కూచుండిపోయారు. వాళ్ళందరూ వెళ్ళిపోయాక మేష్టారు పడుకున్నారుగాని నిద్రపట్టలేదు. ఆయన కళ్ళముందంతా ఆ ఊరూ, ఆ ఊళ్ళో మనుషులూ, వాళ్ళు చూపించే అభిమానం, ఆ ఊరుకి తనుచేసిపెట్టిన పనులూ, ఆ ఊరి వాళ్ళ కృతజ్ఞతా, అమాయకమైన చూపుల్తో "మేష్టారండి-మేష్టారండీ" అంటూ మరీ అభిమానాన్ని చూపించే బళ్ళో పిల్లలూ- యీ దృశ్యాలే కనిపించాయి. సరిగా నిద్రపోకుండానే ఆరాత్రి ఆయనకు తెల్లారిపోయింది.

పొద్దున్న అరుగుమీద కూచుని దంతధావనం చేసుకొంటుంటే అటు వైపుగా వెళ్తూ ముగ్గురు నలుగురు పలకరించి ఆ విషయమే అడిగారు. స్కూల్లోకూడా ఆయన వెళ్ళేసరికే అందరికి ఆ వార్త తెలిసిపోయింది. పెందరాళే కొడుకూ, కూతురూ స్కూలుకి వెళ్ళిపోయి యీ వార్త కాస్తా చాటేశారు. "మేష్టారూ మీరు వెళ్ళిపోతున్నారాండీ" అనో, "మీరు యిక్కడే వుండిపోండి మేష్టారూ" అనో, పిల్లలు ఒక్కొక్కరూ వచ్చి అడుగుతోంటే రామచంద్రం మాష్టారుకి ఆ ఊరుని నిజంగానే విడిచి పెట్టాలనిపించడంలేదు. ఆ రోజు క్లాసులో పాఠాలు కూడా సరిగా చెప్పలేదు. హెడ్‌మాష్టరు గారితో "ఆవలెల్లుండి లక్ష్మివారం రిలీవు అవుతానండి" అనిచెప్తే "మీరు వెళ్ళక తప్పదంటారా మేష్టారూ" అని అడిగారు. ఆయనకి రామచంద్రం మేష్టారు పరిస్థితులన్నీ తెలుసు. వెళ్ళొద్దనీ అనలేరు. వెళ్ళిపోతే యీ స్కూలు చిన్నబోతుందని ఆయనకు తెలీనిది కాదు.

ఆ సాయంకాలం స్కూలు విడిచిపెట్టేవేళకు హెడ్‌మాష్టరు గారు రామచంద్రం మేష్టారుని తన రూముకి పిలిపించుకుని "మేష్టారూ! మన స్టాఫ్ వాళ్ళు మీకు పార్టీ యివ్వాలనుకుంటున్నారండి. పిల్లలు మీటింగు పెడ్దాం అంటున్నారు. ఎల్లుండి మళ్ళీ మీకు తీరిక వుండదేమో. సర్పంచ్‌గారు ఆరోజు పార్టీ ఏర్పాటు చేస్తున్నట్టు మధ్యాహ్నమే చెప్పారు. అందుకని మేము రేపు సాయంకాలం పెట్టుకున్నాం" అని చెప్పారు.

ఎందుకండీ యీ ఆర్భాటమంతా అంటే వొప్పుకోలేదు.

ఇంటికొచ్చి ఆ విషయం భార్యతో చెప్పారు. "నిజమేనండీ, ఇంతమంచి వూరుని విడిచిపెట్టాలంటే దిగులుగానే వుంది" అంది ఆమె.

రాత్రి తొందరగానే భోంచేసి ప్రైమరీ హెల్త్ సెంటరు కాంపౌండరు పరాబ్రహ్మానికీ, గుళ్ళో పూజారి సుదర్శనాచార్యులవారికీ, అపరాలకొట్టు చంద్రయ్యకూ, యింకా అయిదారుగురు తెలిసిన వారికీ తన ట్రాన్స్ఫర్ వార్త చెప్పివచ్చారు. ఇంటికి వచ్చేసరికి అరుగుమీద సర్పంచ్, పంచాయతీ మెంబర్లూ కూచుని కబుర్లు చెప్పుకుంటున్నారు.

తన గురించి అంతమంది తరలివచ్చి ఎదురుచూస్తూ కూచోడం చూసి చాలా తప్పుచేసినట్టు క్షమాపణలు చెప్పుకున్నారు రామచంద్రం మేష్టారు.

"ఫరవాలేదు. దానికేంలెండి. ఏమీలేదు—ఎల్లుండి పంచాయతీ ఆఫీసు ఆవరణలో చిన్న మీటింగు ఒకటి ఏర్పాటు చేద్దామనుకుంటున్నాం. మా సభ్యులు పార్టీ కూడా ఏర్పాటు చేస్తున్నారు....అబ్బే అదేం కుదరదు, ఒప్పు కోవలసిందే. మీకు మా ఊరు చాలా ఋణపడివుంది పంతులుగారూ. మీరు వెళ్ళిపోవడం చాలా లోటు. ఏదో మా కృతజ్ఞత తెలుపుకుందామని. అంతే, మరేం లేదు."

రామచంద్రం మేష్టారు ఏదో అందామనుకున్నారుగాని సభ్యులంతా తలా ఒకమాట చెప్పి, ఆయన్ని మరోమాట మాట్లాడనీయలేదు. మర్నాడు మధ్యాహ్నంనించి స్కూల్లో క్లాసులేం జరగలేదు. తోటి టీచర్లంతా చిన్నపార్టీ యిచ్చాక ప్రేయర్ హాల్లో మీటింగు జరిగింది. హెడ్మాస్టరుగారు అధ్యక్షత వహించారు. కొందరు ఉపాధ్యాయులూ, పిల్లలూ రామచంద్రం మేష్టార్ని గురించి మాట్లాడారు పిల్లలు గుర్తుగా మేష్టారుకి ఒక ఖరీదైన పెన్ను బహూ కరించారు. మేష్టారు కృతజ్ఞతలు చెప్పుకొనేప్పుడు ఆయన కళ్ళు చెమ్మగిల్లాయి. ఆయన కంఠం బొంగురుపోయింది. ఎక్కువసేపు మాట్లాడలేకపోయారు.

మర్నాడు పంచాయతీ ఆఫీసు ఆ వ ర ణ లో జరిగిన సభలో కూడా ఆయన ఎక్కువసేపు మాట్లాడలేకపోయారు.

"....పంతులుగారి లాటి వారిని చాలా అరుదుగా చూస్తాం. ఆయన మన ఊరుకి చేసిన సేవను ఎవరూ మర్చిపోలేరు. ఈ ఊరుని ఎన్నోరకాలుగా బాగుచేసిన మహానుభావుడాయన. అలాటి వారికి ఎలా మన కృతజ్ఞత తెలుపు కోవాలోకూడా నాకు తెలీకుండా వుంది" అన్నాడు సర్పంచ్. సర్పంచ్

పెద్ద కొడుకు యిరవైయేళ్ళవాడు ఆ ఊరి యువకమండలి తరఫున గాంధీ గారి బొమ్మ ప్లాస్టర్ ఆఫ్ పేరిస్ ది ప్రజంటు చేశాడు. ఊళ్ళో పెద్దలనుకునే వాళ్ళు పదిమందీ వచ్చి మాట్లాడారు.

రామచంద్రం మేష్టారు కండువాతో కళ్ళు తుడుచుకున్నారు. చాలా విషయాలు మాట్లాడుదామని లేచి నుంచుని మాటి మాటికీ కంఠం బొంగురు పోయి ప్రసంగం విరిగిపోతుండడంవల్ల ముందుకి పోలేక ''....ఇంత మంచి ఊరునీ, ఇంతమంచి మనుషుల్నీ విడిచి వెళ్ళిపోవాలంటే నాకు చాలా బాధగా వుంది. ఈ ఊరుని నేనెప్పటికీ మర్చిపోలేను. మీ కందరికి నా నమస్కారం" అంటూ మధ్యలోనే ముగించేసి కూచుండిపోయారు. కండువాతో కళ్ళద్దాల్ని తుడుచుకున్నారు. అలా కళ్ళనుగూడా.

ఆ రాత్రి ఆయనగాని, ఆయన భార్యగాని నిద్రపోనేలేదు. వూరి కబుర్లు చెప్పుకుంటూ మేలుకునే గడిపారు. ఒక సమయంలో "పోనీ ట్రాన్స్‌ఫర్ ఆర్డర్స్ కేన్సిల్ చేయించుకుని యిక్కడే వుండిపోదామంటావా?" అని కూడా భార్యని అడిగారాయన. ఆమె ''ఇంకా నయం. రాత్రి మీటింగులో నోరుజారి యీ మాట అన్నారుకారు" అని భర్తని మెల్లగా మందలించింది.

ఉదయం స్కూలు పిల్లలు వచ్చి సామాన్లు మూటలు కట్టేశారు. రామచంద్రం మేష్టారు స్కూలుకు వెళ్ళి ఛార్జీ వప్పజెప్పి ఊళ్ళో తెలిసిన వాళ్ళందరికీ చెప్పి వచ్చేసరికి పన్నెండయ్యింది. హడావుడిగా ఏదో యింత తిని ఒంటి గంటకి బస్‌స్టాండుకి చేరుకున్నారు. వారిని సాగనంపడానికి ఊరుఊరంతా అక్కడే వున్నట్టుగా వుంది. స్కూలునించి పిల్లలూ, మేష్టార్లూ వచ్చారు. సర్పంచ్‌తో సహా ఊరి పెద్దలంతా అక్కడే వున్నారు.

బస్సు వచ్చాక వాళ్ళే గబగబా సామానంతా పైకి ఎక్కించేశారు. మేష్టారు కుటుంబం లోపల సుఖంగా కూచోడానికి బస్సులో వాళ్ళని ఆర్భాటం చేసి విశాలంగా జాగాచేసి కూచోబెట్టారు. బస్సు కదిలినప్పుడు చేతులు జోడించిన మేష్టారుతో "మర్చిపోకండి మేష్టారుగారూ! ఎప్పుడైనా వస్తూవుండండి" అంటూ అంతా ప్రతి నమస్కారం చేశారు. బస్సులో కూచుని ఆలోచిస్తూన్న మేష్టారుకి ఈ అనుభవం తన జీవితంలో మర్చిపోలేనిదనిపించింది. ఇంత

మంది యిలా తనమీద అభిమానం చూపించడం తన జీవితంలో యింతకు ముందెప్పుడూ ఎదురుపడలేదు. ఇంత మంచి మనుషుల్నీ, ఇంత మంచిఊరునీ వదులుకొని వెళ్ళిపోయి తను పొరపాటు పనే చేస్తున్నానేమో అని అనుకున్నారాయన.

చెట్ల మధ్య ఊరు మాయమై మరిక కనిపించడం మానేసే వరకు మాటి మాటికి వెనక్కు తిరిగి చూస్తూనేవున్నారు.

ఆయన భార్యకూడా యించుమించు అదే స్థితిలో వుంది. పిల్లల మాట మరిక చెప్పనే అక్కరలేదు. దిగులుగా కూచుని కళ్ళలో నీళ్ళు నింపుకున్నారు. వె్రరిపిల్ల కూడా బస్సులో ఎక్కానన్న ఉత్సాహం ఏమా్రతం లేకుండా దగ్గరగా ముడుచుకుపోయి దిగులుగా కూచుంది.

మూడున్నర గంటలు ఎలా ప్రయాణం చేసారో వాళ్ళెవరికీ గుర్తులేదు. మనసంతా అక్కడే ఆ విడిచివచ్చేసిన వూళ్ళోనే వుంది. స్వగ్రామంలో అడుగుపెట్టాక. స్వంత యిల్లు కనిపించాక, యింట్లో తల్లిని చూశాక మనసు కాస్త కుదుటపడింది. స్వంత వూరు చేరుకున్న సంతోషం మెల్లమెల్లగా ఆయన్ని ఆవరించింది.

రామచం్రదం మేష్టారు ఆ వూరును గురించీ, ఆ వూళ్ళో మనుషుల మంచితనం గురించీ చాలా మందికి గొప్పగా చెప్పుకున్నారు. స్కూలు పిల్లలతో కూడా "అక్కడి బళ్ళో పిల్లలు చాలా మంచి వాళ్ళ్రా. శ్రద్ధగా చదువుకుంటారు. మేష్టర్లంటే భయభక్తులు చూపుతారు, అల్లరిచేయరు" అంటూ నీతి వాక్యాలు బోధించినట్టు మూడు నాలుగుసార్లు చెప్పారు.

రామచం్రదం మేష్టారు వచ్చి పదిహేను రోజులు పైనే అయినా యింకా ఆ వూరు మాటి మాటికీ ఆయనకు గుర్తుకొస్తూనే వుంది. వచ్చినఅయిదు రోజులకు ఆ వూరి సర్పంచ్‌కు ఉత్తరం రాశారు. ఇంకా సమాధానం రాలేదు. మధ్యాహ్నం స్కూలునించి భోజనానికని యింటికి వచ్చినప్పుడు "ఉత్తరాలు ఏమన్నా వచ్చాయా?" అని అడిగితే భార్య కాస్త ఎగతాళిగానే మాట్లాడింది.

"పోస్ట్‌మాన్ యింకా రాలేదు. అవునుగానీ, వూరొదిలి వచ్చినా మనసంతా అక్కడే వుంది మీకు. ఉత్తరం రాలేదని బెంగట్టుకున్నారల్లే వుంది.

చూస్తుంటే రేపుకూడా వుత్తరం రాకపోతే ఎల్లుండి ఆ వూరు వెళ్ళొచ్చేట్టే వున్నారు" అంది.

"అవును సుమా! ఒకసారి వెళ్ళొస్తే బావుండును" అన్నారాయన తనలో తనే అనుకుంటున్నట్టు. స్కూలుకి వెళ్ళిపోతూ "బహుశా వుత్తరం వస్తుందేమోలే స్కూల్లో యివ్వమని చెప్పు." అని చెప్పి వెళ్ళిపోయారు.

రామచంద్రం మేష్టారు స్కూలు విడిచిపెట్టే వేళవరకూ వుత్తరం గురించి చూశారు గాని రాలేదు. ఒకవేళ యింట్లో పడేసి వెళ్ళిపోయాడేమో పోస్ట్‌మేన్ అనుకుంటూ హడావుడిగా యింటికొచ్చిన రామచంద్రం మేష్టారుకి యింట్లో పరిస్థితి చూసేసరికి ఆశ్చర్యం వేసింది. ఇంట్లో ఓ మూల తల్లీ, మరోమూల భార్యా శోకాలు పెడ్తున్నారు. పిల్లలు ముగ్గురూ బిక్క మొఖాలు వేసుక్కూచున్నారు.

కొడుకును చూసి ముసలితల్లి కంఠం మరికాస్త పెద్దది చేసింది.

"ఏమైంది?" అన్నట్టు చూశారు రామచంద్రం మేష్టారు.

ఆవిడ శోకాలు తీయడమే తప్ప ఏమీ చెప్పలేదు.

"ఏమైందే. చెప్పు, ఆ తర్వాత తీరిగ్గా ఏడవండి" అంటూ విసుక్కున్నారు భార్యను చూసి.

భార్య ముక్కు చీదుకుని ఏడుస్తూనే "ఇంకా ఏం జరగాలి, జరగాల్సినంతా జరిగింది. మంచి వూరు మంచి వూరని వేళ్ళాడేరు. ఇదేనా మంచి. అభమూ శుభమూ ఎరగని ఆ ఎర్రిదాని బతుకు బుగ్గిపాలు చేశారు కదా. ఒంట్లో నలతగా వుంటే ఏమిటోనని యిందాక డాక్టరు దగ్గరకి తీసుకెళ్తే తెలిసింది. దాన్ని చూస్తేనే కడుపు తరుక్కుపోతుందే. అలాటి దాని బతుకు పాడుచేయడానికి ఏ రాక్షసుడికి చేతులొచ్చాయో. ఎర్రిదన్న జాలైనాలేకుండా దాని జీవితాన్నిలా—" ఆమె యిక మాట్లాడలేక గొల్లుమంది.

రామచంద్ర మేష్టారు రాయిలా ఆ గదిలో నిలుచుండిపోయారు.

(1971)

★